

בס"ד

ערש"ק שופטים תשע"ט

"מישרים אהבוד"

סוד חודש אלול
ג' דרגות דיחוד
נטיית פני הפרצופין
היחוד באריך אנפין
סוד העינים בעובי
היחוד בעתיק

שיעורים הנצמרים מפני מזה"ר

ר' אברהם צבי קלוגער שליט"א

ביהמ"ד "נזר ישראל" בית שמש

פרנס השנה

ברכת ידידות והוקרה,
לידידנו היקר
הרה"ח
ר' רפאל אהרן קנאפפלער שיחי'
על אשר נשאו לבו בתשואות חן
לנדבת הגליון
לע"נ אביו
הרה"ח ר' צבי בהרה"ח ר' אברהם יהודה
תעמוד זכות הרבים
לו ולכל משפחתו ויתברכו
בכל מילי דמיטב

ברכת ידידות והוקרה
לידידנו היקרים נדיבי לב

ה"ה
החברים מעיה"ק יושלים
תובב"א
שליט"א

על אשר נדבם לבם להוצאות
הגליון

תעמוד זכות הרבים להם
ולכל משפחתם ויתברכו
בכל מילי דמיטב

ברכת ידידות והוקרה
לידידנו היקר נדיב לב

הרה"ח ר' הרוצה בעל"ש
שליט"א

על אשר נדבו לבו להוצאות
הגליון

תעמוד זכות הרבים לו ולכל
משפחתו ויתברכו בכל מילי
דמיטב

ברכת ידידות והוקרה
לידידנו היקר נדיב לב

הרה"ח ר' יחזקאל בריסק
שליט"א

קרית יואל

על אשר נדבו לבו להוצאות
הגליון

תעמוד זכות הרבים לו ולכל
משפחתו ויתברכו בכל מילי
דמיטב

מישרים אהבוך

עסק היחודים בחודש אלול – וג' דרגות ביחודים

י"ג מידות של רחמים

הנה בתורה הקדושה לא מצינו דבר מיוחד בחודש אלול, ויש להתבונן מהכין השורש לכל ענין חודש הזה. וידוע דשורש הדברים כי בימים אלו עלה משה בהר לארבעים ימים האחרונים, ונתרצה הקב"ה לכלל ישראל בכח הי"ג מידות של רחמים. והאריכו בספרים הקדושים בסוד י"ג מידות של רחמים בחודש זה, ותיקנו לומר 'לדוד ה' אורי', ולהרבות בסליחות דעיקרה היא הי"ג מידות, וכן בתשליך ועוד הרבה דברים, שרמזו ועוררו הי"ג מידות בכל דבר, כי הזמן מסוגל לעוררם למעלה, ולזכות בדין בימים נוראים.

הארת רצון במקבל

והנה בליקו"מ (בתרא פח') פתח לנו דברים חדשים בסוד חודש אלול, דהוא זמן שמאירין דרכי היחוד בין ישראל להקב"ה, להאיר "ים האמונה" בדרכים נכונים להתקרב לה'. וכתב שם, דאין זה רק למעלה בעולמות העליונים אלא כן הוא גם בכל העולמות כולם, דנפתח השפע למשפיע להאיר דרכו של המקבל לילך אחריו, בסוד מה דכתוב 'הנותן בים דרך', דהמשפיע בבחי' ז"א, מאיר את הדרך להמקבל בבחינת "ים המלכות". ולכן בחודש זה מסוגל למצוא זווגו גם בגשמיות, על ידי שיאיר לה את הדרך לילך אחריו.

זכה עזר לא זכה כנגדו

ומבאר מה שאמרו חז"ל (יבמות סג) "אם זכה עזר, ואם לא זכה כנגדו", דבחודש אלול יכולים להאיר את רצונה להיות לו 'עזר' ולא להיות עוד 'כנגדו'. וכתב רבינו יסוד, דכל זמן שמשפיע לא האיר את דרכו של המקבל, דלא האיר לו האיך ובאיזה אופן להתקרב, אז 'כמים פנים אל פנים' גם המקבל יתרחק ממנו, כי אין להמקבל הדרך איך להתקרב, אבל בחודש אלול נפתח כח הזה לכל משפיע, האיך לירד להמקבל ולהאיר לו את דרכו, וממילא גם המקבל יתקרב ולא יתרחק עוד.

¹ ליקו"מ (בתרא פח) "דע, שכונת אלול הם תקון לפגם הברית, כי סוד כונות אלול הוא "הנותן בים דרך" (ישעיה מ"ג, וכמבואר בכונת האר"י ז"ל) להאיר בחינת דרך בים, ודרך זה נפתח בחדש אלול (ועין שם בכונות כל הכונות של אלול). ועקר פגם הברית הוא בבחינת דרך הזה, כי היה צריך להאיר בחינת הרכ"ד [מאתים עשרים וארבעה] אורות בבחינת ים, בחינת אמונה, והוא נטה מזה, ופגם בבחינת דרך, בבחינת (בראשית ו): "כי השחית כל בשר את דרכו". כי אשה נקראת דרך, כמובא בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (קדושין ב:), ויש דרך אחר, בחינת (משלי ל): "דרך אשה מנאפת":

והכלל שעיקר הפגם בבחינת דרך, שלא האיר הדרך בים. ולפעמים מחמת זה הפגם יוכל לאבד את זווגו, כי מאחר שנטה מזווגו, קשה לו למצא את זווגו, ואפלו אם ימצא את זווגו, תהיה לו מנגדת, ולא תהיה נוטה אחר רצונו, מחמת שנטה ממנה ולא האיר בה, מזה נתהוה שיש לה רצון אחר כנגדו. ואז: לא זכה כנגדו. (יבמות סג) וחדש אלול שאז יכולין לתקן זה ולהאיר הדרך בים כנ"ל, [על כן כונת אלול הם תקון לזה]. וכשמתקן זה, אזי מוצא זווגו, והיא אינה כנגדו, רק כרצונו".

מישרים אהבוך

עסק היחודים בחודש אלול – וג' דרגות ביחודים

זו"ן או"א א"א

והנה יש ג' דרגות כלליות ביחוד העולמות, ונקראים זו"ן, או"א, וא"א (האריז"ל מובא לקמן), בזו"ן יש בו 'זכה' ו'לא זכה' (אח' ופנים), באו"א הוא לעולם בדרגא ד'זכה' (פנים), ובא"א הוא דרגא אחרת לגמרי, דרגא דיחוד בפרצוף אחד ממש, (ולכן מכונה לית שמאלא בעתיקא וגם בא"א שהנוק' נכללת לגמרי בדכר). דזו"ן יש בו יחוד ופירוד, וזהו 'זכה ולא זכה', או"א אין בו רק יחוד בלי פירוד, דזהו 'זכה', א"א הוא כבר דרגא של אחדות ממש, דהדכר והנוק' שבו הם בפרצוף אחד המחולק לימין ושמאל, ולא מתאים בו כלל לשונות אלו 'זכה ולא זכה', דזה שייך רק במקום השייך פירוד.

יחוד שלם בא"א

ועומק הדבר, כי בזו"ן גם כשהיא בדרגא דיחוד בבחי' זכה, ג"כ אין זה יחוד שלמה, כי הסברא אומר ד'יחוד' שלפעמים יש בו 'פירוד' אין זה יחוד שלם, ואפילו באו"א שלעולם הם ביחוד, ג"כ אין זה יחוד שלם כיון שלמעשה היחוד בשני פרצופים, דזה אומר דבת פירוד הוא, היינו דשייך בהם פירוד כמו שיתבאר, ולכן עיקר היחוד הוא דוקא בא"א דבו לא שייך פירוד כלל, דהיחוד הוא בפרצוף אחד ממש. ודע דגם למטה במקום של זו"ן שייך לגלות יחוד שלם ואמיתי, יחוד שאינו בת פירוד כלל, וזהו על ידי שממשיכין משהו מהאחדות הגדול שלמעלה בא"א, דמכחה של א"א לגלות יחוד שאינו בת פירוד גם למטה בזו"ן.

באלול מקבלים כח מא"א

וזהו הסוד מה שכתב בליקו"מ שם, דבחודש אלול יכולים לזכות להאיר את דרכו של המקבל, דבחודש זה שנמשכים צנורות השפע די"ג מכילין דרחמי, לכן משם הכח לכל משפיע ומשפיע, לירד לדרגתו של המקבל ולהאיר לו את דרכו, דכל אחד ואחד מקבל כח בחודש אלול, מיחוד עליון הזה דא"א, ומכחה הוא מאיר הדבר גם למטה בזו"ן. וזהו על ידי האמונה, ויתבאר דעיקר כח האחדות שיש בא"א הוא כח האמונה, דרק אמונה יכול לאחד חסדים וגבורות כל כך, שהגבורות יהיו ממש כלולים בהחסדים כמו שהוא בפרצוף א"א. וכח אמונה זו מתעורר בימים אלו של 'ימי רצון', להאמין בהמקבל ולהאיר לו את דרכו, ובוה לכלול חסדים בגבורות בדרגא של אחדות כבאריך אנפין.

דכר ונוק' ממש

וזה לשון אריז"ל (שער עתיק²) בביאור דרגות ג' יחודים אלו - זו"ן או"א וא"א. "צריך שתדע כי ודאי שבכל הי"ס יש זכר ונקבה, אלא שיש חילוק במציאותם איך הם, והביאור הוא כי הנה זו"ן אשר בהם עיקר המיתה כי הרי בהם היה ענין הז' מלכים שמתו ולכן יש בהם בחי' זכר ונקבה ממש בפרצופים נפרדים א' מחבירו. ומה שתמצא לפעמים שהם מחוברים אינו אלא בהיותם בסוד אחר באחר כי אז אחוריהם דבוקים יחד וכותל א' משמשת לשניהם וצריך נסירה להפרידם.

² אוצרות חיים (שעת"י) "צריך שתדע כי ודאי שבכל הי"ס יש זכר ונקבה, אלא שיש חילוק במציאותם איך הם, והביאור הוא כי הנה זו"ן אשר בהם עיקר המיתה כי הרי בהם היה ענין הז' מלכים שמתו ולכן יש בהם בחי' זכר ונקבה ממש בפרצופים נפרדים א' מחבירו. ומה שתמצא לפעמים שהם מחוברים אינו אלא בהיותם בסוד אחר באחר כי אז אחוריהם דבוקים יחד וכותל א' משמשת לשניהם וצריך נסירה להפרידם.

בהם עיקר המיתה, כי הרי בהם היה ענין הז' מלכים שמתו, ולכן יש בהם בחי' זכר ונקבה ממש בפרצופים נפרדים א' מחבירו... ואמנם או"א אשר היה בהם ביטול ולא היה בהם מיתה בפועל כמו שהיה בזו"ן כנ"ל, לכן היה גם בהם בחי' זכר ונקבה כל א' בפני עצמו פי' בבחי' ב' פרצופים כדמיון זו"ן, אבל ניתוסף חיבור עצום ביניהם והוא שהם דבוקים יחד פנים בפנים תמיד בכותל א' בלבד משמשת לשניהם ואין ביניהם פרוד כלל... ואמנם או"א שהוא מבחינת הכתר של הנקודות לא היה בו אפילו ביטול כנ"ל... ולכן גם בו היה בחי' זכר ונקבה אלא שנתוסף בו תיקון וחיבור נוסף והוא ששניהם היו פרצוף א' הזכר והנקבה שבו...

פנים ואח'

ונתחיל בביאור דרגת דזו"ן. איתא בהאריז"ל דיש ביחוד דזו"ן ד' דרגות, וז"ל (ע"ח שי"א פ"ז מ"ת³) "ותחלת הכל נקדים לך הקדמה א' והוא כי בכל בחי' שיש זכר ונקבה יש ד' בחי', וזה סדרן לפי מעלתן ממש מלמטה למעלה. תחלה היא מדרגת אב"א פי' שיהיו זו"ן אחוריהם דבוקים זה לזה והפוכים אחור נגד אחור. למעלה מזה מדרגה ב' והוא שיהיו אחור בפנים שיהפוך הזכר אחוריו נגד פני הנקבה... למעלה מזה מדרגה ג' המעולה ממנו והוא פנים באחור שפני הזכר מביטים באחורי הנקבה... מדרגה ד' למעלה מכולם הוא פב"פ פי' שניהן זכר ונקבה פונים פניהם זה לזה ומדרגה זו היא תכלית השלימות".

ואמנם או"א אשר היה בהם ביטול ולא היה בהם מיתה בפועל כמו שהיה בזו"ן כנ"ל לכן היה גם בהם בחי' זכר ונקבה כל א' בפני עצמו פי' בבחי' ב' פרצופים כדמיון זו"ן, אבל ניתוסף חיבור עצום ביניהם והוא שהם דבוקים יחד פנים בפנים תמיד בכותל א' בלבד משמשת לשניהם ואין ביניהם פרוד כלל, לא כמו זו"ן שבהיותם אחור באחור מתחברים ובהיותם פנים בפנים נפרדים. וזהו הטעם שאמרו בהרבה מקומות בזוהר (ובפי' אחרי מות דף ס"א ע"ב) ובאדרא זוטא (דף ר"ץ ע"ב) אבל האי אימא לא אפסיק רעותא דתרוייהו לעלמין כחד נפקין וכחד שריין לא אפסיק דא מן דא וכו', ולכן זווגיהו תדיר דלא פסיק.

ואמנם או"א שהוא מבחינת הכתר של הנקודות לא היה בו אפילו ביטול כנ"ל, ואמנם הנה הוא מה' אחרונות של הכתר דב"ן כנ"ל, ונודע כי בנה"י של הכתר (דב"ן) היה קצת ביטול כאשר ירדו להעשות מוחין לאו"א, ולכן גם בו היה בחי' זכר ונקבה אלא שנתוסף בו תיקון וחיבור נוסף והוא ששניהם היו פרצוף א' הזכר והנקבה שבו באופן זה, כי בחינת שם מ"ה שבו ניתן בו בכל צד הימין שבו, ובחינת שם ב"ן שבו הוא בכל צד שמאלי שבו, ושניהם מדובקים יחד בבחינת פרצוף א'.

וזהו ענין מ"ש בזוהר שהכתר הוא דכר לחודיה בלי נוק', ר"ל בלי נוק' נפרדת ממנו. ומה שאנו אומרים שיש בו זכר ונקבה הוא היות נמצאים בו ב' בחי' אלו של מ"ה וב"ן בימינו ובשמאלו אשר הם בחי' זכר ונקבה בכל מקום ומקום, אבל לא שיש בו זכר ונקבה נפרדים בשני פרצופים, והבן זה מאד. ובזה תבין איך או"א מלבישים לא"א זה לימינו וזה לשמאלו כי כן הדבר בא"א עצמו צד הימין שבו מ"ה דכורא וצד שמאלו הוא ב"ן נוקבא".

³ עץ חיים שם. "ותחלת הכל נקדים לך הקדמה א' והוא כי בכל בחי' שיש זכר ונקבה יש ד' בחי' וזה סדרן לפי מעלתן ממש מלמטה למעלה תחלה היא מדרגת אב"א פי' שיהיו זו"ן אחוריהם דבוקים זה לזה והפוכים אחור נגד אחור. למעלה מזה מדרגה ב' והוא שיהיו אחור בפנים שיהפוך הזכר אחוריו נגד פני הנקבה ואז יש מעלה בזה שמקבלת הנוקבא מהזכר דרך הפנים אבל עדיין אינה מקבלת רק אור של אחוריים מהזכר ואינה יכולה לקבל אור הפנים שלו.

למעלה מזה מדרגה ג' המעולה ממנו והוא פנים באחור שפני הזכר מביטים באחורי הנקבה ובזה יש מעלה יתירה שמקבלת הנקבה אור הפנים ממש אלא שלהיות אור גדול אינה מקבלתו אלא דרך אחור שלה ואז שם מתעבה האור וכאשר יתעבה יוכל אח"כ האור לילך דרך אחור ולהגיע עד הפנים שלה ואז תוכל לקבלו וז"ס הפסוק חכם באחור ישבחנה כי כאשר החכמה שהוא זכר יפנה בפניו אל אחורי הנוקבא שהיא בינה ישבחנה יותר ממה שהיה (בעת) בהיות להיפך אחורי הזכר בפני הנקבה. מדרגה ד' למעלה מכולם הוא פב"פ פי' שניהן זכר ונקבה פונים פניהם זה לזה ומדרגה זו היא תכלית השלימות.

מישרים אהבוך

עסק היחודים בחודש אלול – וג' דרגות ביחודים

שידוכין אירוסין ונשואין

ויכולים להבין דרגא זו בהשתלשלות חיי האדם: הדכר והנוק' נולדים כל אחד בנפרד, ועד נשואיהם הם בדרגא דאח' באח', כולל השידוכין ועסק השדכן, דהכל עוד בדרגא זו (לא תאבה האשה, וסוד אליעזר). מהשידוכין עד הקדושין, שהנוק' מותרת לעלמא ואעפ"כ מרצונה הטוב היא רוצה לקבל קדושין ממנו, הרי זה בדרגא דאח' בפנים (דורמיטא). מהקדושין עד הנשואין דהנוק' אסורה לעלמא, ומאידך אין בעלה עמה, הרי זה בדרגא דפנים באח', דהנוק' כפוייה להקדושין של הבעל (הקדושין הוא הפנים של הדכר, ומה שהיא אסורה לעלמא, זהו אח' הנוק'). ובנשואין באים לדרגא דפנים בפנים בשלמות.

תרין דרעין

ודרגא דאו"א הם המשך ימי חיי האדם ביחד עמה, מן הנשואין עד זמן הזקנה (דאז עולים לדרגא דאריך כדלקמן), דאו"א הם תרין דרעין דלא מתפרשין, המבטא דרגא דרעים ודודים בלי הפירודים של קודם הנשואין. דקודם הנשואין היה כל הדרגות הנ"ל, אח' באח' מתחילה, ואח"כ אח' בפנים, ובאירוסין פנים באח', והנשואין עצמה פנים בפנים, אבל מאז ואילך הם חיים ביחד שוה בשוה. ומזה מתאחדים להוליד תולדות, שבו מתאחדים כאחד.

סיוע שיש בו ממש

היחוד בדרגא דאו"א בהתבוננת במציאות הבריאה כאן למטה: הנה מציאות האדם היא בימין ושמאל, ובכל אבריו מן העינים עד הרגליים יש בו ימין ושמאל, שני עינים, אוזניים, נקבי החוטם, ידים, רגלים, וסוד צד השמאל הוא כמסייע לצד הימין, דרגל הימין נכנס לתוך הבית 'דרך ביאתך', ורגל השמאלי סומך להימין בסיוע שיש בו ממש, דבלא השמאל בודאי שבנתיים יפול האדם לארץ. וכמו כן בהידים, הימין הוא עיקר הפועל בריאה, והשמאל 'יד כהה' מסייע בעד הימין, בין בסיוע שיש בו ממש, שבלא הסיוע לא היה יכול לפעול, וגם בסיוע שאין בו ממש, כמובן כל זה במציאות.

לא שייך התחלקות

וסיוע הזה אינו כסיוע של אדם מבחוץ המסייע את חבירו וידידו, אלא הוא דרגת יחוד של האדם עם עצמו, כפרצוף שלם בלי נתינת מקום להתחלקות, דלא שייך שאדם יפריד את עצמו מן עצמו, אפילו לרגע. דבשלמא באו"א דהם שני פרצופים, שם יש מקום להתחלקות, דאם רוצים יכולים לעשות גט כריתות ביניהם ולהתנתק זה מזה, דאכן עכשיו אינם רוצים בזה, דרוצים לחיות ביחד כרעים וידידים טובים, אבל יש לזה מקום בכל רגע אם יסכימו, משא"כ בדרגת אריך אנפין שם לא שייך התחלקות כלל, דצד הימין אינו יכול לתפקיד את תפקידו כלל, בלי צד השמאל.

מישרים אהבוך

עסק היחודים בחודש אלול – וג' דרגות ביחודים

הדרך בתוך ים המלכות

וכשעומדים בחודש אלול נמשך כח כזה של אחדות, שבו יכולים ליחד גבורות וחסדים להיות נכלל כאחד ממש, והאדם יכול לזכות לזה בכח האמונה במציאות המקבל, שהוא הארת הדרך בים המלכות, כמו שנתבאר לעיל, ויכול להמשיך כח הזה גם למטה בזו"ן, דאע"פ שהיחוד בזו"ן הוא בפירוד ובאיחוד, אבל בכחו של א"א להאיר יחוד שאינו בת פירוד כלל, יחוד עצמי דהימין והשמאל נכללים כאחד. והוא סוד הברית שכרת ה' בבני ישראל לרחם עליהם בכחו של י"ג מידות של רחמים (א"א), דברית מבטא יחוד שאינו בת פירוד כלל, ומשם הכח לתקן פגם הברית בחודש אלול, כמו שכתב רבינו שם.

אני לדודי ודודי לי

ידוע דסוד אלול הוא 'אני לדודי ודודי לי', ואין הכונה כקשר של שני נפרדים המתקשרים זה לזה, דזהו רק קשר בדרגא דזו"ן, דלפעמים ביחוד ולפעמים בפירוד. וגם אינו דביקות כדביקות שני דברים הנתפרים ונדבקים זה בזה, דדביקות התפירה אע"פ שעומד לקיימא בלי פירוד, אבל למעשה הם שני גופים שנתדבקו, כדרגת הדביקות באו"א. אבל סוד 'אני לדודי ודודי לי' הוא סוד אחדות היהודי עם ה' יתברך, בדרגא של אריך אנפין. ואע"פ שמציאות יהודי הוא בזו"ן, אבל באלול מקבל יהודי כח להמשיך מא"א למקומו בזו"ן, משהו מגילוי דאחדות שבא"א.

תיקון הברית

וזהו ענין 'תיקון הברית' בחודש אלול (לקו"מ שם), דתיקון הברית הוא האמונה באחדות היהודי עם ה' יתברך, והוא ענין תשובה על פי פנימיות, להאמין בעצמו שהוא ראוי לאחדות הזו מצד שהוא יהודי. וידוע מה דאיתא באלף המגן (סי' תקפא יז) דאנשי מעשה נהגו לומר בארבעים יום מאלול עד יום כיפור, איזה דפין מתיקוני זוהר (ונרשם בהתיקוני זוהר לכל יום ויום). ויתכן הטעם, כי כל ענין פנימיות התורה הוא לגלות אחדות היהודי עם ה' יתברך, ולכן הזמן גרמא גם לכל יהודי לעסוק משהו בזה, אם לא בהבנה ולימוד, על כל פנים באמירה, ובזה יהיה לו כח לאמונה הזו, ויהיה תיקון בפגם הברית.

מישרים אהבוך

האחדות בהיחודים נמשך מא"א – וסוד אח' באח' ונטיית פני א"א למערב

האחדות בהיחודים נמשך מא"א – וסוד אח' באח' ונטיית פני א"א למערב

נטיית פני א"א

נתבאר דהיחוד בא"א הוא בין צד הימין לצד השמאל באותו פרצוף עצמו, והנה בדרך כלל יודעים דדרכו של יחוד הוא פנים אל פנים, כדכתוב 'ופניהם איש אל אחיו', ובאריז"ל מבואר כסדר (ע"י לעיל) דעיקר יחוד הוא פנים בפנים, ולפי זה היה צריך להיות, דהיחוד בא"א בין ימין לשמאל יהיה פנים אל פנים. אבל למעשה רואים דאינו כן, דהימין והשמאל דא"א פניהם נוטים למערב, למטה לצד השכינה והמלכות. כמבואר במרן הרש"ש ז"ל, וז"ל (השמ"ש ע"ח ש"ד פ"ג מ"ח) "פני הא"א נודע שהם נוטים לצד מערב", וכתבו המקובלים דבודאי דהרש"ש ראה כן באיזה מקום בדברי האריז"ל.

מעלה דפנים אל פנים

והבנת הדברים, דא"א פניהם נוטים זה לזה, פני אבא לצפון לאימא, ופני אימא לדרום לאבא, אבל א"א פניו למערב, והדבר צריך הבנה האין שייך בכלל יחוד זה בצד זה, דהימין עומד בצד שמאל ושניהם פונים למערב, הלא הכלל בזווג, דהוא פנים אל פנים דוקא. ובפרט דבאו"א ידוע דכל מעלתם הוא, דלעולם פניהם פונים זה לזה כ'תריין רעין דלא מתפרשין', בסוד 'ופניהם איש אל אחיו', ואין יכול להיות דא"א דהוא גבוה יותר מאו"א לא יהיה נטיית פניהם זה לזה⁴.

פני כולם למערב

וז"ל האריז"ל (שער ל"ז פ"ב) "הנה נודע שפני אבא ופני אימא ופני ז"א בהיותם מלבישים את א"א, הנה כולם פניהם עומדים כסדר עמידת פני הא"א, כדי לקבל הארת פני הא"א הכופף קומתו ומאיר ומסתכל בפניהם".

וכונת דבריו דלא מבעי 'זעיר אנפין' דבודאי נוטה פניו למערב, ד'זעיר אנפין' לעולם נמשך כאריך אנפין, דשויים הם רק שזה בפנים ארוכים וזה בפנים קצרים (כביכול), אלא אפילו אבא ואימא שעל פי רוב פניהם זה לזה, דפני אבא נוטה לצפון לאימא, ופני אימא נוטה לדרום לאבא, אבל אעפ"כ כשמלבישים לא"א נוטים גם הם פניהם כאריך אנפין, שפניו למערב. וצ"ע כנ"ל דהאין כשאו"א מתעלים, נאבד מהם מעלתם.

א"א משפיע לכולם

ונראה דענין פני א"א למערב מבטא מה שא"א משפיע לשאר פרצופי אצילות עד למטה במלכות. ד'מזרח' הוא התחלת כל דבר בבחי' א"א (כתר), שהיא התחלת פרצופי אצילות, ומערב הוא סוף כל דבר בבחי' מלכות, שהיא סוף פרצופי אצילות, ודרום צפון הם הצדדים, ימין ושמאל דאצילות –

⁴ ועוד יותר פלא, דמבואר בהאריז"ל דבשעה שפרצופי אצילות מלבישים לא"א, אז כל הפרצופים כולם נוטים ג"כ פניהם למערב, כא"א עצמו, והדבר אומר דרשוני האין יכול להיות דבשעה שפרצופי אצילות מתעלים לא"א, יאבד מהם המעלה דיחוד פנים אל פנים.

מישרים אהבוך

האחדות בהיחודים נמשך מא"א – וסוד אח' באח' ונטיית פני א"א למערב

או"א. והנה מקום אריך אנפין הוא אכן במזרח – בהתחלה, אבל תכליתו הוא להשפיע לשאר פרצופי אצילות, ולכן פניו נוטים למערב כדי להשפיע להם. דאו"א יש להם יחוד פרטי לעצמם, אבל א"א הוא כל כך מאוחד, דיכול לצאת מעצמו כביכול להשפיע לאחרים.

הלבשת הפרצופים

ונבאר יותר סוד האחדות שבפרצוף א"א, ובזה יתבאר היטב המעלה בפניו למערב. הנה בא"א כמו שהימין והשמאל שבו מאוחדים כאחד, כמו כן כל מה שנגד פניו נכללים עמו, להיות אחד עמו ממש באופן של הלבשה, דכשבאים לדרגת א"א, מתעלים כל הפרצופים בתור התלבשות להלביש לא"א כביכול. דיש שהעולמות הם זה על גבי זה, דקרקעית העליונה הוא גג לתחתונה, כמו שמבואר בעץ חיים בסוד המעקה, דהעולמות אבי"ע הם כציור ד' בתים זו על גבי זו, וקרקעית העליונה היא גג לתחתונה ממנה. אבל מאידך יש דהפרצופים מלבושים זה על זה, כמו שרגילים בפרצופי אצילות דכולם מלבישים על חלק התחתון של א"א, וכמו כן כל מדריגה תחתונה מלבוש למדריגה העליון ממנו.

אורך ועובי

והחילוק בין זו למעלה מזו, לבין התלבשות זו בתוך זו, הוא כך, דעולמות זו למעלה מזו מבטא עולמות נפרדים, דכל עולם ועולם הוא בקומה נפרד לעצמו, גג של זה נעשה קרקע לזה, אבל התלבשות מבטא דהם מאוחדים כאחד להלביש זה על זה ורגלי כולם שוה, (ולכן תראה דבתוך כל עולם ועולם מדברים יותר באופן של הלבשה, דבתוך העולם שלו עצמו, בהכרח שהפרצופים מאוחדים להלביש זה על זה). ודבר זה ידוע על שם 'אורך' ו'עובי', דעובי יותר מבטא שמתאחדים העולמות בהתלבשות זה על זה.

נכללים עמו

וזהו סוד א"א. דאריך אנפין הוא פנימיות כל עולם אצילות כולה, דכל שאר הפרצופים מלובשים עליו, אבל כל זמן שמדברים רק משאר הפרצופים ולא מא"א, אז שייך שיהיה לשאר הפרצופים יחוד לעצמם, וכמו שרואים באו"א שפניהם זה לזה, המבטא דיש להם יחוד בפני עצמו, אבל כשמתעלים לאריך אנפין, אז כולם נכללים עמו בהלבשה, וכיון שפניו למערב לכן גם פני כולם למערב כמותו.

יחוד כללי

דהסתכלותו למערב מבטא דיש רק יחוד אחד בין כל הפרצופים כולם, דבשעה שאו"א עושה יחוד פרטי, אז פניהם צפון דרום לרוחב, שלא כסדר השתלשלות דהוא לאורך, אבל א"א מאחד את כולם ופניו אליהם למערב, מלמעלה למטה, דמאחד הוא את כולם בשוה. ויחוד הזה הוא באין ערוך

מהיחודים הפרטיים של שאר הפרצופים, לא מיבעי מהיחוד בזו"ן אלא אפילו מאו"א, כיון דזהו יחוד אחד הכולל את כולם מא"א שפניו למערב עד המלכות שפניו למזרח כדי לקבל מא"א.

נטיית הפנים

ובאמת הסוגיא דנטיית פני הפרצופים, הוא סוגיא גדולה בהמקובלים, בבירור נטיית פני כולם, האם למזרח למערב, לצפון או לדרום. ונתקשו מאוד בסוגיא זו (עי' בהגהות רש"ש על ע"ח ח"א דף ע"א ע"א⁵, ובתורת חכם (דף קכב ע"ב) ושאר כל המקובלים. ועי' גם בסוגית המיטה, מזרח מערב, או צפון דרום) דבמקום אחד מבואר דא"א וז"א פניהם נוטים למערב, ואו"א לצפון ולדרום, ופניה של המלכות היא למזרח. אבל במקום אחר מבואר דפני כולם למזרח, ובמקום שלישי מבואר דפני כולם למערב. והזהירו המקובלים דהענין הוא סוד גדול, אבל נראה מדבריהם (עי' ברש"ש שם, ועוד) דבחי' בחי' יש בזה, לפעמים הוא כך ולפעמים כך. ויתכן דהדבר כנ"ל, דאם נכללים בא"א אז גם פניהם כמו א"א. (ועי' בחז"ל דאדם הראשון נולד עם הפנים למזרח, ואולי דאדם הראשון דהוא מרכבה לז"א, היה נכלל אז במדת המלכות, שפניה נוטה למזרח כדי לקבל מלמעלה, והבין).

סיוע השמאל לימין

ויובן במשל גשמי מעומק הסתכלות האדם כאן למטה בעולם הזה. דהנה נתבאר לעיל (ענף א) סוד אריך אנפין דצד השמאל מסייע לצד הימין, כמו שרואים בהרגליים ובידים, ובאמת כן הוא גם בכל החושים, כגון בראייה שמיעה וריח, דבכולם השמאל מסייע להימין, דאוזן השמאל מסייע לאוזן הימין, נקב החוטם השמאלי מסייע להימיני, וכמו כן הוא בעינים, דעיני השמאלי מסייע להימיני, כמו שידוע להחוקרים דיש בני אדם דעיני אחד שלהם ישן, וזה גורם לכאב הראש מחמת שמתקשה לראות בעיני אחת, דזה אומר דהעיני גם כן צריכה לעיני שני לסמוך אותו, ובכללות השמאל הוא המסייע להימין.

צד השמאל סומך לצד הימין

ואכן בחושים אלו קשה יותר להרגיש הסיוע של צד השמאל, כי חושים אלו הם דקים ביותר, בשלמא בידיים ורגלים מורגש ממש דאחד צריך להשני, אבל בחושים אלו יכולים לטעות דאין צורך, אבל כן הוא האמת דאחד סומך להשני. ובאמת בעומק בכל מציאות האדם הוא כן, דהשמאל מסייע להימין, דלא שייך עצם מציאות האדם בלי זה, דמציאות חיי האדם על האדמות הוא רק בכח

⁵ בשער או"א (פרק א) על מה שמבואר בעץ חיים דאו"א פניהם איש אל אחיו כתב בהגהות השמ"ש וז"ל "נמצא כפי זה שפני או"א נוטים זה לצפון וזה לדרום, אבל פני הא"א נודע שהם נוטים לצד מערב, וצ"ע כי בשער ל"ז פ"ב כתב וז"ל הנה נודע שפני אבא ופני אימא ופני ז"א בהיותם מלבישים את א"א הנה כולם פניהם עומדים כסדר עמידת פני הא"א כדי לקבל הארת פני הא"א הכופף קומתו ומאיר ומסתכל בפניהם עכ"ל, הרי מוכח בהדיא שפני או"א נוטים לצד נטיית פני הא"א, ואיך כתב כאן שהם עומדים זה בימינו וזה בשמאלו ופניהם איש אל אחיו, ושמא י"ל כי מה שכתב שם היינו אחר שמתלבשים ומתפשטים או"א בז"א בסיד מוחין שאז מטים פניהם כלפי צד נטיית פני הז"א כמבואר בכמה מקומות ובפרט בשער מוחין דצלם פ"ד עי"ש והי' יכפר בעד כי דברים אלו אינם כפשוטם ולזה נופל כמה קושיות, ואם היה אפשר להבין אמיתית כל העניינים לא היה מקום להקשות אלא שדברה תורה כלשון בני אדם ולכן הורשינו לדבר בלשון זה. אמנם במה שכתב לעיל בפ"ב שמלבישים את הא"א מכל צדדיו פנים ואחור, בזה יובן הכל עכ"ל בע"ח שם.

מישרים אהבוך

האחדות בהיחודים נמשך מא"א – וסוד אח' באח' ונטיית פני א"א למערב

המשקל שלו בין ימין ושמאל, דאכן צד הימין הוא יותר עיקר האדם, אבל בכל רגע ורגע הוא צריך גם להסיוע של צדו השמאלי, לא מיבעי כשעומד והולך, אלא גם כשיושב, ואפילו כששוכב.

פנימי ומקיף

ובאמת שורש ענין משקל צד הימין והשמאל בחושים אלו, בעומק הוא מכח היחוד דפנימי ומקיף, דפנימי של האדם מרגיש את עצמו וגופו, וכמו כן יש לו הרגשה במקיפיו דהם החושים האלו, והאדם שוקל את כולם ביחד במשקל שוה, כידוע זה להחוקרים (ויש תעמולות לזה לילדים שלא נתפתח להם הדבר).
ודבר זה נקרא חוש השישי, דחוץ מהחמשה חושים שיש לאדם, יש לו גם חוש שישי שבו מרגיש האדם את מציאתו ושוקל בין הימין והשמאל. וכמו כן מרגיש הוא את מציאות מקיפיו דהם שאר החושים. והוא כח מישוש דק שבו מרגיש וממשש את עצם מציאתו והמציאות הסובב אותו (ע"י ספר

יריעות שלמה, חוברת ו, יריעה כג).

ראייה שלימה

וידוע דחוש הזה מורגש במיוחד בחוש הראייה בעינים, דכח הראייה שיוצא מעיני האדם אינו רק ראייה גרידה, אלא הוא גם ממשש הדבר ההוא להרגיש את מציאת הדבר, ובראייה לבד הוא מרגיש את מציאות הדבר, ואפילו את העובי שבדבר ההוא. דבפנים באדם יש חוש מיוחד להרגיש את מציאתו כנ"ל, ובכח העינים יוצא חוש זה ממנו להרגיש גם כל דבר מסביבו, כלפי מציאות שלו עצמו. ולזה מסייע הרבה העין השמאל לעין הימין, דעין השמאל מסייע להסתכל על כל דבר מן הצד, ואז רואה דרוחב הדבר נמשך מן האורך, ובזה מרגיש העובי שבו. ולכן תראה דב'מצלמה' שאין לו רק עין אחת אכן אין לו את הכח לעשות תמונה שלמה ממה שרואה, באורך ברוחב ובעובי, ואין לו רק את היכולות לשרטט תמונה על נייר, תמונה פשוטה באורך וברוחב בלי שום עובי.

ראייה חסרה

ובאמת גם אדם סומא באחת מעיניו, ג"כ יהיה לו 'קצת' הכח להרגיש העובי שבדבר בעין אחת לבד, כמו שמורגש בחוש כשאדם סוגר עין אחת, דיכול לראות בעין השני לבד עובי כל דבר. אבל התשובה לזה הוא דאכן גם בעין אחת עצמו, יש בו בחי' של ימין ושמאל שנותן הרגשה הזו, אבל עיקר ההרגשה הוא בשני העינים ממש, שנותנים הרגשה שלמה של עובי כל דבר, דעין השמאל מסייע הרבה לעיין הימין, להרגיש דבר זה. ויש לומר דכל ענין זה משתלשל מסוד דא"א, דכל הפרצופים מתלבשים עליו, וכולל את כולם עמו בתור מקיף. וזהו סוד הסתכלותו למערב. דעל פי רוב יש לאו"א יחוד פרטי לעצמם, אבל בשעה שאריך אנפין משפיע לאצילות אז נכללים הם באריך אנפין וגם פניהם נוטים למערב, כדי להשפיע למטה.

למערב ולמטה

ובזה אפשר ליישב משהו ענין נטיית פני הפרצופים, דאכן יש יחודים פרטיים דהם כל עסקי האדם בעולם, דזה עוסק בדבר זה, ושני עוסק בדבר אחר, והוא עצמו לפעמים עוסק בזה ולפעמים בדבר אחר, אבל הכל הוא רק יחודים פרטיים, והשלמות הוא כשמרגיש את עצמו כמציאות העיקר, וכולם תלויים ומלוכשים עליו רק בתור מלבושים, ואז מסתכל על הכל בבחי' מלמעלה למטה, דזה יקרא הסתכלות למערב, דהוא למטה.

דרגא דעתיק

ונבוא משהו לסוד עתיק. והנה כתב האריז"ל (שם שער עתיק) דיחוד דעתיק כביכול, אינו כבאריך דהוא בימין ושמאל, אלא הוא בפנים ואחור, וגם האחור הוא בחי' פנים, דגם בעתיק יש מ"ה וב"ן כביכול, אלא שאין ביניהם שום התחלקות אלא הם אחד ממש. ויש לומר דעתיק מבטא אור אין סוף ממש, דהוא סוד העיגולים דאין ביניהם שום התחלקות, והחילוקים הם רק באיזה עיגול עומדים. דבאריך אע"פ שהלבישו זה על זה, אבל עדיין היה בבחי' ריבוע, דרק רגלי כולם שוה, אבל בעתיק הכל בהשוואה ממש בבחי' עיגולים, דהם אחד ממש. ובשעה שהפרצופים מתעלים לעתיק, אז מתהפכים כולם לבחי' עיגולים, דהמלכות נעשה נקודת העיגול, וכולם עומדים עיגולים עיגולים סביב סביב המלכות, אבל כולם שוים ממש.

אחוריהם ביתה

בעתיק איתא 'דכל אחוריהם ביתה', דהמ"ה והפנים הם בחוץ, בין מלפנים ובין מאחור, וכל אחוריהם ביתה דהוא ב"ן דמ"ה וב"ן דב"ן, דבחוץ רואים רק דרגא דפנים אבל האחוריים אין רואים כלל מבחוץ. ונראה סוד הדבר דבאריך נתבאר דבהסתכלות שלו לשאר הפרצופים הוא כולל אותם בו, אבל בעתיק דהוא בחי' אין סוף ועיגולים, הם כולם יונקים בהשוואה אחת ממש, ואין צורך אפילו בהסתכלות. דאפילו דהם זה לנוכח זה (כעין יצחק ורבקה זו עומדת בזויות זו וכו'), ונראה דיש פירוד, אבל

⁶ ע"ח שם, וז"ל, ואמנם בעתיק יומין שהוא מבחינת ה' ראשונות של הכתר של הנקודות ששם לא היה שום ביטול כלל בעולם לכן בחי' זכר ונקבה שבו שהם שם מ"ה ושם ב"ן נתערבו יחד לגמרי ושניהם מעורבים יחד בימין בפני עצמו וכן בשמאלו, ואינו כמו א"א. וז"ש באדרת נשא דף קכ"ט א' לית שמאלא בהאי עתיקא סתימאה כולא ימינא.

והענין כי בא"א הזכר בימין והנקבה בשמאל, אבל בעתיק יומין צד הימין שבו כלול ממ"ה וב"ן, וכן צד שמאלו, א"כ שניהם שוין ואין הפרש בין ימינו לשמאלו, אמנם בחי' הזכר והנקבה שבו הוא באופן אחר והוא שהם בבחי' פנים ואחור, פ"י כי בין מצד ימינו ובין מצד שמאלו יש בו בחי' מ"ה מצד פנים ובחינת ב"ן מצד אחור, ובזה הוא חיבור נפלא וגדול מאד.

ובזה תבין כי לעולם לא תמצא שיש בעתיק פנים ואחור כמו שיש בכל השאר שממנו ולמטה. והענין כי הנה העתיק מצד א' יש לו שם מ"ה ומצד הב' שם ב"ן והם באופן זה כי ודאי הוא שבשם מ"ה יש פנים ואחור וכן בשם ב"ן יש פנים ואחור, והם עומדים דבוקים (אחור באחור) אחור דמ"ה באחור דב"ן והפנים של מ"ה מצד זה והפנים של ב"ן מצד האחור, ונמצא שמצד זה נכרים ונראים פני מ"ה ומצד זה פני ב"ן, והאחוריים של שניהם דמ"ה וב"ן מכוסים זה וזה מבפנים תוך ב' בחינות הפנים.

וא"כ אין מתגלה בעתיק בחינת אחור כלל, ולכן כולו נק' בחינת פנים. אבל א"א אשר שם מ"ה לבדו עומד לימינו הפנים מצד זה והאחור מצד זה, וכן בשמאלו פנים דב"ן מצד זה והאחוריים מצד זה, נמצא שבי' הפנים של מ"ה וב"ן הם מצד א', ובי' האחוריים של שם מ"ה וב"ן הם מצד האחר, ולכן יצדק בו פנים ואחור. ואמנם מה שאנו לפעמים אומרים גם בעתיק בחי' פנים ואחור הכוונה היא על ב' הבחינות של מ"ה ושל ב"ן כי בחי' ב"ן אפילו הפנים שלו יקרא אחור בערך המ"ה העומד מצד האחר ונמצא כי פנים של שם מ"ה שמצד זה נקראים פנים ובחי' הפנים של ב"ן העומדים מצד האחר נקראים אחור.

מישרים אהבוך

האחדות בהיחודים נמשך מא"א – וסוד אח' באח' ונטיית פני א"א למערב

באמת לא שייך בו פירוד כלל כמובן בסוד עיגולים. דברגא זו הכל שוה לגלות אלקותו יתברך שמו בעולם.

אח' אחד לשניהם

והנה ביחוד זו"ן נתבאר לעיל (בענף א) דאח' באח' הוא חסרון בהיחוד, דעל זה נאמר 'לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו, ויפל אלקים תרדמה', כל הסוגיא דאח' באח' והצורך בנסירה, ונתקשו המקובלים דמה שונה היחוד בעתיק דהוא אח' באח' מיחוד זו"נ. וי"ל בדרך אפשר, כשאומרים אדם וחווה היה מרכבה לזו"נ היינו שהם פרצוף אחד, ולא היתה 'אחוריהם ביתה' אלא 'כותל אחד לשניהם', דזה מבטא אח' אחד לשניהם, אבל 'אחוריהם ביתה' ההבנה הוא ש'עתיק יש לו פנים ואח' וגם נוק' דעתיק יש לו פנים ואח', אלא ששני האח' הם אחוריהם ביתה.

כותל אחד לשניהם

דאם הוא 'כותל אחד לשניהם', אז אומרים 'לא טוב היות האדם לבדו', דאע"פ שנראה דיש בזה קירבה יתירה, דיש לשניהם ממש אח' אחד, אבל באמת אין עלמא פרודא יותר מזה, דאי אפשר לעשות מחסד וגבורה (מ"ה וב"ן) ענין אחד, דחסד ישאר לעולם ענין אחד, והגבורה הוא ענין שני, ואע"פ שיהיה כותל אחד לשניהם לא יתמזגו לעולם לדבר אחד, דפרצוף החסד הוא העבודה של אדם החסד, ופרצוף הגבורה הוא עבודה של אדם הגבורה, ורק בעתיק דיש לכל אחד את שלו בשלמות, אז בכח האין סוף של עתיק, לאחדם כאחד.

מתעלים ביחוד

דמקודם הנסירה אצל אדם וחווה, לא היה להם מציאות כלל, דכל אחד משך לצד שלו, כמובן. ורק לאחר שנעשה הנסירה וכל אחד הוא ענין שלו, עכשיו יכולים להתחיל העליות בכח היחוד, מתחילה יחוד זו"ן, פירוד ויחוד, ואח"כ יחוד דאו"א, יחוד תמידי, ומשם מתעלים לא"א דיש לו כח האחדות יותר לכלול כולם בהסתכלות שלו בתור הלבשה, ושוב מתעלים לדרגא דעתיק דהוא כח אין סוף שיכול לאחדם ממש, אע"פ שכל אחד נשאר בשלו. שם יכול להיות שכל אחד פונה ועוסק בענין שלו, אבל הגילוי האלוקות והיחוד הוא כ"כ גדול שמביאים הכל להשי"ת.

לגלות שותף השלישי

דאכן אין רואים את אותו הדבר, אבל אע"כ שניהם באים ואומרים כל רצונינו, כל מה שנעשה, הכל הוא לגלות השותף השלישי, זה עוסק בחסדים וזה עוסק בגבורות, ואע"כ הם רוצים רק דבר אחד, גילוי השותף השלישי. א"כ אחוריהם ביתה הוא לא כאח' באח' של זו"נ, דבודאי דכל אחד ואחד יש לו את האח' שלו, אלא שעושים אחוריהם ביתה כדי להרבות כבוד שמים.

אמונה מאחד

וכל כח האחדות בכל דרגא ודרגא הוא בכח האמונה דאמונה הוא דבר המאחד הפכים, דעל ידי שכל אחד מאמין בהשותף שלו יכולים להתאחד בדרגות גדולות של אין סוף, אע"פ שכל אחד עוסק לגמרי בענין שלו, זה כולו חסד וזה כולו גבורה, והוא כח הזווג שבחודש אלול כמו שנתבאר לעיל מרבינו, דכח האחדות נמשך מלמעלה למעלה מעתיק ואריך, וכידוע מה דאמרו על עתיק' לית שמאלא בעתיקא', ולפעמים אומרים כן גם על 'אריך' כמו שידוע דעתיק ואריך שניהם בכתר, אלא שזה למעלה וזה למטה כביכול.

קושיא מעיקרא ליתא

להבין יותר: יש לאדם פעמים קושיא בגמרא, והוא כ"כ מאוחד עמו שא"א לו לבטא כלל מהו הקושיא, ולפעמים אדם חושב דזה מעלה דהוא סוד אח' באח', אבל באמת זהו חסרון גדול דאח' באח' לא נחשב ליחוד כלל, דהוא עדיין בהשלים דלא התחיל עדיין כלום, ולכן הפרד כל דבר ודבר, ונתעורר קושיא ושוב אח"כ תירוץ, ואז אתה באמת מחובר, אז נעשה יחוד. וכל כמה שהתשובה מתאחד עם הקושיא, אז הוא דרגא גבוה יותר בהיחוד, ואם מתאחד כל כך דנתיישב כל הקושיא, וקושיא מעיקרא ליתא, אז הרי זה דרגא גדולה ביחוד בבחי' עתיק ואריך.

בלבול ולא קושיא

דאם יש לך קושיא ולא בהיר לך כלל פשט הענין, הפשט הוא שהחסדים והגבורות הם כ"כ מעורבבים וא"א לך לעשות כלום, לא עם החסדים ולא עם הגבורות, כי לא נפרדו עדיין. משא"כ בדרגה דעתיק, שם יש כבר לזה פנים ואח' ולזה פנים ואח', שם כאשר מעמידים את עצמם אחוריהם ביתה, הפנים של זה מתייגע בצד זה, וזה בצד זה, דכל אחד מגלה הקב"ה באופן שלו, ולא מפריע לו שיש שני (לא מפריע לו שיש עולם), במילים אחרות, מכל הצדדים הוא רק פנים.

